

اداره کل امور عشایر فارس

سیمای عمومی و عشایری شهرستان مرودشت

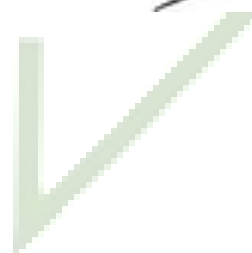

تهیه و تدوین:

اداره برنامه ریزی و فناوری اطلاعات

تابستان ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سازمان امور عشایر ایران

«فهرست مطالب»

صفحه

عنوان

- ۱- مقدمه ۱
- ۲- سیمای شهرستان مرودشت ۲
- ۳- نتیجه‌گیری ۴

سازمان امور عشایر ایران

"در کشور ما عشایر مایه عزت و افتخارند"

مقام معظم رهبری

"عشایر ذخایر انقلابند"

امام خمینی (ره)

شما عشایر در هر جا که هستید پشتوانه ایران هستید. امام خمینی (ره)

یکی از چیزهایی که ممکن بود جلوی اجانب را بگیرد و نگذارد که اینها به طرف ایران رخنه کنند، عشایر بودند.

امام خمینی (ره)

خدمات عشایر منطقه فارس در دفاع از اسلام و انقلاب از بزرگترین افتخارات ملت به شمار می آید.

از بیانات مقام معظم رهبری

عشایر ولایتمدار همراه با روحانیت در مقابل قدرتهای مستبد و زورگو ایستاده اند.

از بیانات مقام معظم رهبری

سازمان امور عشایر ایران

استان فارس با دارابودن تنوع اقلیمی گرمسیری و سردسیری، موجب سازگاری و شکل‌گیری بزرگترین جامعه عشایری کشور در این استان شده است. بطوریکه از ۸/۵ میلیون هکتار عرصه‌های قابل تعلیف استان، حدود ۵/۷ میلیون هکتار آن (۶۷ درصد) قلمرو زیست عشایر محسوب می‌گردد. عشایر استان با جمعیت قشلاقی ۱۴۷.۸۲۱ نفر و ۲۷.۲۷۹ خانوار (جمعیت ییلاقی ۱۳۲.۲۷۲ نفر و ۲۴.۷۲۰ خانوار)، در قالب سه ایل قشقایی (حدود ۵۰ درصد)، ایل خمسه (حدود ۲۶ درصد)، ایل لر (ممسنی و بویراحمد در حدود ۱۳ درصد) و ۸ طایفه مستقل جشنی و چهارراهی، کوه آتش (جبل‌نارویه)، کهمره سرخی، کهمره نودان، کهمره جروق، متفرقه محلی داراب و متفرقه محلی فیروزآباد در محدوده این استان به فعالیت دامداری مشغول هستند. جامعه عشایر استان یک جامعه جوان بوده که درصد جمعیت جوان با دامنه سنی ۱۸-۳۵ سال آن، حدود ۴۵ درصد کل جمعیت عشایر استان می‌باشد. از جمعیت ۴.۸۵۱.۲۷۴ نفری استان براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، جامعه‌ی عشایر، حدود ۳/۰۴۷ درصد از جمعیت استان را به عنوان جامعه سوم استان و قطب عشایری کشور، بخود اختصاص داده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۷).

زندگی عشایری نماد "اقتصاد مقاومتی" و نمونه بارز "تولید کالای ایرانی" است و این جامعه به علت زندگی در حدود ۶۷ درصد عرصه‌های مرتعی استان فارس، حافظان اصلی منابع طبیعی و محیط زیست استان و به نوعی نماد "جامعه سبز" بوده و به علت توانمندی تولیدی آنها، در "امنیت غذایی و معیشت پایدار" ملی و استانی نقش بی بدیلی دارند.

عشایر فارس با حضور در ۱۲۴۱ استقرارگاه عشایری^۱ استان (نقشه ۲) شامل مناطق عشایری و کانونهای توسعه اسکان)، حافظان امنیت سرزمینی و نقش پدافند غیرعامل ویژه‌ای دارند که می‌بایست در برنامه‌ریزی‌های استانی و ملی، به این جایگاه آنها توجه ویژه گردد.

به منظور ایجاد درک مشترک از عنوان و کلمه عشایر^۲، در آیین‌نامه ساماندهی عشایر، جامعه عشایر با ۳ ویژگی ساخت اجتماعی قبیله‌ای، اتکای معاش به دامداری و شیوه زندگی شبانی مبتنی بر کوچ، معرفی شده است. براین اساس، عشایر به لحاظ داشتن پروانه چرا یا سامان عرف مرتعی در ییلاق و قشلاق و همراهی اعضای خانواده با سرپرست خانواده، به ۴ تیپ مختلف شامل (۱) عشایر کوچنده، (۲) عشایر نیمه‌کوچنده، (۳) رمه‌گردان (شیوه عشایری مخابراتی در شمال کشور) و (۴) عشایر اسکان یافته‌ی دارای پروانه چرا به نام فرد (مثل عشایر عرب خوزستان) دسته‌بندی می‌شوند.

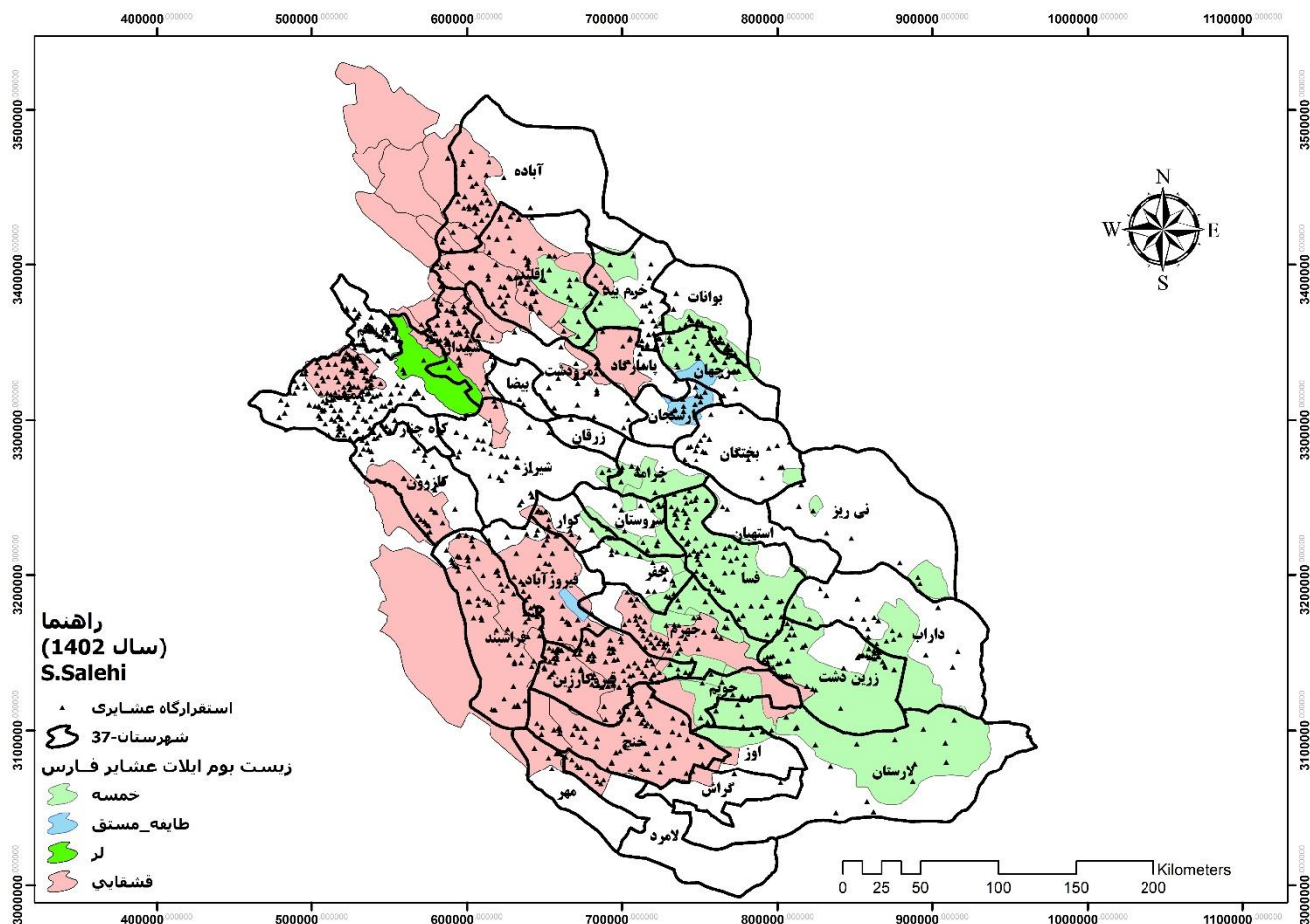
^۱ یورد عشایری: به هر یک از مکانهای عرفی در هر منطقه عشایری که هر خانوار عشایری در آن موقعیت سکونت می‌یابند. یورد معادل هر یک از ساختمان‌های موجود در یک محله در ساختار روستا یا شهر است.

منطقه عشایری: به بخشی از یک سامان عرفی عشایر گفته می‌شود که گروهی از عشایر، با ویژگی‌های مشترک مثل ساختاری ایلی، مرتع و ... در فصل ییلاق یا قشلاق به صورت موقت در آن سکونت می‌یابند. منطقه عشایری معادل کلمه محله در ساختار روستا یا شهر است.

استقرارگاه عشایری: به مجموع مناطق عشایری و کانونهای توسعه اسکان هدایتی و خودجوش استقرارگاه عشایری گفته می‌شود.

سامان عرفی عشایر: سامان عرفی به محدوده‌ای از اراضی مرتعی اطلاق می‌شود که از گذشته مورد بهره‌برداری تعداد مشخصی از خانوارهای عشایر قرار گرفته و عرفاً دارای حق بهره‌برداری از آن می‌باشند.

سامانه عشایری: به محدوده‌ای که در برگیرنده چند سامان عرفی باشد گفته می‌شود. گنجایش مطلوب هر سامانه حدود ۵۰ خانوار و حداقل آن در شرایط استثنایی ۲۰ خانوار می‌باشد که این ظرفیت، امکان برنامه‌ریزی سامانه را همانند برنامه‌ریزی در واحد جغرافیایی مثل حوزه آبریز و واحدهای تقسیمات سیاسی مثل روستا مهیا می‌نماید.

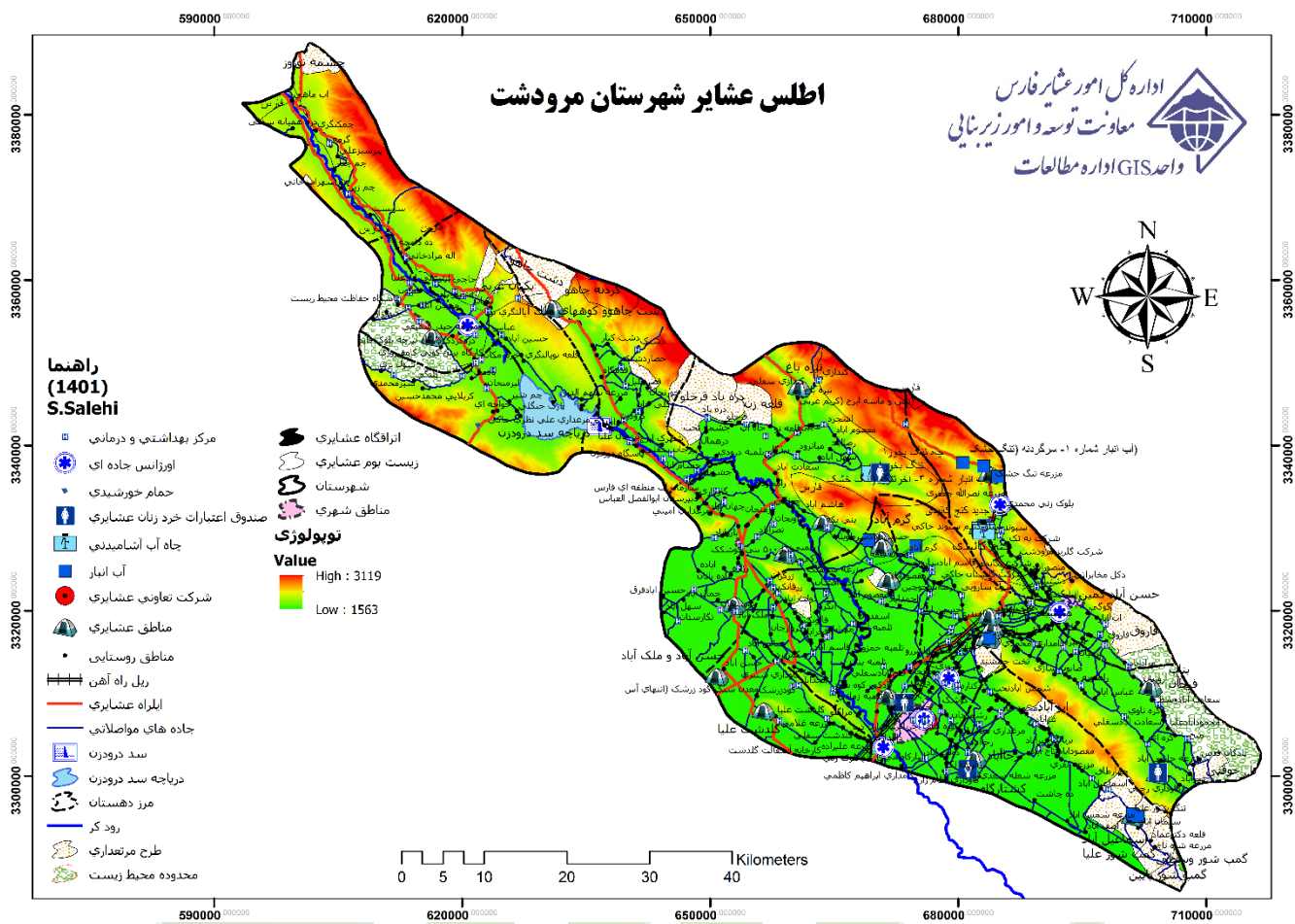

نقشه ۱: پراکنش ۱۲۴۱ استقرارگاه عشایری در محدوده تقسیمات کشوری ۳۷ شهرستان استان فارس (اداره برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات، اداره کل امور عشایر استان فارس، ۱۴۰۲)

۲- سیمای شهرستان مرودشت

شهرستان مرودشت به مساحت ۳۶۵۶ کیلومترمربع تقریباً در مرکز استان فارس و در امتداد ۵۲ درجه و ۴۸ دقیقه طول شرقی و ۲۹ درجه و ۵۲ دقیقه عرض شمالی نسبت به خط استوا قرار گرفته است. این شهرستان از شمال به شهرستان اقلید و از شمال شرقی به خرم بید و پاسارگاد از شرق به بوانات از جنوب و جنوب غربی به شیراز از غرب به شهرستان سپیدان محدود می‌شود.

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری این شهرستان دارای ۴ بخش، ۱۴ دهستان و ۴ نقطه شهری می‌باشد. شهرستان مرودشت از نظر آب و هوایی جزو مناطق معتدل می‌باشد. جمعیت این شهرستان بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ برابر ۲۹۷۳۹۹ نفر بوده است. شهرستان مرودشت محل ییلاق بخشی از عشایر طوایفه عمله و شش بلوکی از ایل قشقایی و طوایف عرب و باصری و کردشولی از ایل خمسه به تعداد ۱۴۵۴ خانوار می‌باشد. مساحت کل مراتع شهرستان مرودشت ۱۱۹۷۵۵ هکتار است که ۴۸۰۰۰ هکتار آن متعلق به عشایر شهرستان بوده که مورد تعلیف ۱۶۷۹۲ رأس دام سبک می‌باشد. کانون هدایتی و خودجوش در شهرستان وجود ندارد. تعداد ۱ باب شرکت تعاونی عشایری و ۳ باب فروشگاه عشایری در شهرستان در فصل ییلاق وجود دارد.

نقشه ۱: اطلس عشایر شهرستان مرودشت (اداره برنامه ریزی و فناوری اطلاعات، اداره کل امور عشایر استان فارس، ۱۴۰۱)

ردیف	مشخصات جامعه عشایری	میزان/تعداد
۱	ایالات	قشقای ؛ خمسه
۲	طوایف	عمله؛ ششبلوکی؛ کردشولی؛ باصری عرب
۳	خانوار کوچنده	۱۴۵۴ خانوار
۴	جمعیت	۷۴۱۳ نفر
۵	وسعت مراتع	۴۸۰۰۰ هکتار
۶	تعداد دام	۱۶۷۷۹۲ رأس
۷	تعداد کانون های توسعه هدایتی	-
۸	تعداد کانون های توسعه حمایتی	-
۹	خانوار اسکان یافته	-
۱۰	تعداد شرکت های تعاونی عشایری	۱
۱۱	تعداد فروشگاه های عشایری	۳
۱۲	تعداد کامیون های تانکر آبرسانی سیار	۳
۱۳	تعداد تانکر ذخیره آب توزیع شده	۲۵۰
۱۴	تعداد اعضاء شورای اسلامی عشایری	۱۰

۳- نتیجه‌گیری

ویژگی بارزی که جامعه عشایر را از دو جامعه روستایی و شهری متمایز می‌کند، همانا ویژگی حرکت است. به عبارت دیگر، در برابر دو جامعه ایستا و ساکن شهری و روستایی، جامعه عشایری یک جامعه متحرک است و حداقل به دو مکان ییلاق و قشلاق تعلق دارد. با پذیرش این ویژگی، موضوع و اهمیت میزان برخورداری عشایر از خدمات زیربنایی مطرح خواهد شد. همانطور که در اطلس مشاهده می‌شود، عمده مناطق عشایری از شعاع خدمتی مراکز بهداشت و درمان که در قانون مقدار ۵ کیلومتر تعریف شده است، خارج می‌باشند. میزان "دسترسی آنها به آب بهداشتی و سالم" کمتر از مناطق روستایی است. ضمن آنکه آبرسانی سیار یک اقدام مدیریت بحران است که به عنوان وظیفه عمومی و روزمره امور عشایر تبدیل شده است.

نکته قابل توجه این است که مشکل عشایر در کوچ یا اسکان نبوده و توسعه نیافتگی مناطق عشایری نیز به خاطر شیوه زیست این جامعه نمی‌باشد. علت را باید در (۱) توزیع نابرابر منابع و (۲) نبود فرصت برای خانوارهای عشایری جستجو کرد. بنابراین، آنچه که به عنوان کلیت موضوع باید به آن اشاره کرد آن (۱) متناسب شدن خدمات دستگاه‌های اجرایی با شرایط و ویژگی جامعه عشایر (ویژگی متحرک و پرتابل بودن) مثل آموزش و پرورش عشایر، (۲) اصلاح رویکرد آنها از تقاضامحوری به عرضه‌محوری و (۳) تغییر ماهیت اقدام مدیران و کارشناسان از حالت نشسته به حالت ایستاده است.

در مجموع، با توجه به جایگاه و اهمیتی که شهرستان مرودشت به لحاظ تعداد دام عشایری و نقش این شهرستان در اقتصاد تولیدی^۱ استان و نگهداشت جمعیت و اشتغالزایی عشایری و پیشگیری از مهاجرت^۲ این افراد به جامعه روستایی و شهری و بویژه حاشیه‌نشینی در مجاورت شهرهای بزرگ چون شیراز دارد و توجه به شاخص برخورداری عشایر از خدمات زیربنایی و تاسیسات ایجاد شده نشان می‌دهد، جهت ارتقا شاخص‌های برخورداری در جامعه عشایر وفق ماده ۲۷ قانون برنامه ششم توسعه کشور، نیاز به تمرکز بیشتر خدمات دستگاه‌های اجرایی به جامعه عشایر دارد.

سازمان امور عشایر ایران

^۱ Production Economic

^۲ Immigration